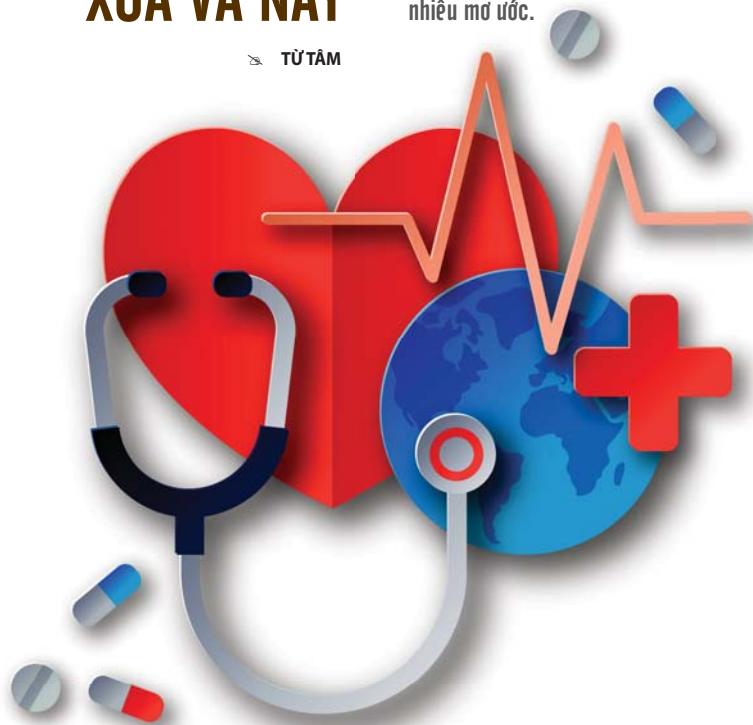

Y ĐỨC XƯA VÀ NAY

TỪ TÂM

Chữa bệnh cứu người là một nghề cao quý, bởi sự sống quý giá nhất. Sống và sống khỏe là mơ ước của con người. Chính vì thế câu nói ai cũng thuộc, có sức khỏe sẽ có nhiều mơ ước.

Đối với thầy thuốc, có lẽ, ngoài y lý, y thuật thì y đức là lương tâm, phẩm hạnh. Y đức có ý nghĩa căn cốt. Trong lịch sử y học nước nhà, có lẽ Lê Hữu Trác mãi mãi là biểu tượng của y đức.

Đại danh y Lê Hữu Trác (hiệu là Hải Thượng Lãn), sinh ngày 17/11 năm Canh Ngọ (27/12/1720). Quê nội của ông là làng Liêu Xá, huyện Đường Hào, phủ Thượng Hồng, trấn Hải Dương (nay là xã Liêu Xá, huyện Yên Mỹ, tỉnh Hưng Yên). Quê mẹ ông ở xã Sơn Quang, Hương Sơn,

Hà Tĩnh. Ông chủ yếu sống và hoạt động y học tại quê mẹ.

Ở Lê Hữu Trác toát lên nhân cách người Thầy thuốc vĩ đại. Di sản mà ông để lại cho hậu thế thật đồ sộ và quý giá, không chỉ là bộ sách "Hải thượng y tông tâm lĩnh" - cuốn sách gối đầu giường

Hải Thượng Lãn Ông - tấm gương sáng về y đức, y thuật

của bao thế hệ thầy thuốc mà còn là những lời giáo huấn và tấm gương ngời sáng về đạo đức của người thầy thuốc.

Chính sử còn ghi lại rằng, năm 1782, được chúa Trịnh Sâm mới ra để chữa bệnh cho Thế tử Trịnh Cán, trước cảnh phủ chúa xa hoa lộng lẫy, ông không hề mảy may động tâm mà chỉ mong sao sớm được trở về quê mẹ để sống cuộc sống tự do thanh thản. Lãn Ông tâm sự: "Thiện tâm cốt ở cứu người / Sơ tâm nào có mưu cầu chi đâu / Biết vui nghèo cũng hơn giàu / Lạm ơn nào phải mong cầu trả ơn..."

Lê Hữu Trác không chỉ là Danh y; ông còn là một nhà tư tưởng, nhà thơ nhà văn nổi tiếng của dân tộc thế kỷ XVIII. Nhờ những cống hiến đối Y học nước nhà, lịch sử Y học Việt Nam, đặc biệt là nhân cách làm thầy, hiện nay ở các đô thị lớn, thành phố, thị xã đều có các con đường mang tên Lê Hữu Trác hoặc Hải Thượng Lãn Ông... Và thật khó thống kê nổi những mái trường ngành Y, cơ sở giáo dục phổ thông trên cả nước mang tên ông.

Trong bộ sách đồ sộ "Hải Thượng y tông tâm lĩnh" gồm 66 quyển, Lê Hữu Trác dành hẳn một chương (phần "Y huấn cách ngôn") để nói về đạo đức của người thầy thuốc. Bậc đại danh y đã vạch trần, cảnh báo, phê phán một cách nghiêm khắc những biểu hiện thiếu y đức của thầy thuốc.

"Thầy thuốc là nghề cao thượng, vì thế phải giữ khí tiết cho trong sạch... Đạo làm thuốc là một nhân thuật có nhiệm vụ giữ gìn tính mạng cho người ta, phải lo trước cái lo của người và vui sau cái vui của mình. Chỉ lấy việc cứu người làm phận sự của mình mà không cần lợi kể công", theo Hải Thượng Lãn Ông.

Đại Danh y chỉ rõ: "Nhân dân ta bản tính vốn thuần hậu, luôn xem trọng điều ân nghĩa, mang ơn ai thì luôn tìm cách đền ơn, hướng chi việc cứu mạng là việc lớn nên người ta thường đến ơn trọng hậu. Vì vậy người tự đặt ra cho người thầy thuốc chân chính tám chữ: "Nhân - Minh - Đức - Trí - Lượng - Thành - Khiêm - Cẩn (tức là: Nhân ái, sáng suốt, đức độ, hiểu biết, rộng lượng, thành

thật, khiêm tốn, cẩn cù); đồng thời tránh 8 tội: Lười biếng, keo kiệt, tham lam, dối trá, dốt nát, bất nhân, hẹp hòi, thất đức".

Giáo huấn của ông để lại cho muôn đời sau, Đại Danh y khắc với danh y ở tâm nhìn.

Sau ngày nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa (nay là Cộng hòa xã hội chủ nghĩa) ra đời, chính Chủ tịch Hồ Chí Minh đặc biệt quan tâm đến việc giáo dục và rèn luyện đạo đức cho đội ngũ cán bộ, đảng viên, cho các ngành, các cấp. Riêng đối với ngành Y.

Trong Di sản Tư tưởng Hồ Chí Minh, có tư tưởng về y đức. Theo Người, ngành Y tế cũng như các thầy thuốc Việt Nam phải hết lòng yêu thương, chăm sóc người bệnh.

Ngay từ những năm đầu sau khi nước ta giành được độc lập, trong Thư gửi Hội nghị Quân y, tháng 3/1948, Hồ Chí Minh đã chỉ rõ: "Người thầy thuốc chẳng những có nhiệm vụ cứu chữa bệnh tật mà còn phải nâng đỡ tinh thần những người ốm yếu".

Bác Hồ thăm Bệnh viện Nam Định (1963)

Ảnh Tư liệu

Theo Hồ Chí Minh, Y đức không chỉ là lòng yêu thương người bệnh vô bờ bến, là sự thật thà, đoàn kết với đồng nghiệp, mà còn là sự say mê nghề nghiệp, luôn tích cực trau dồi kiến thức để nâng cao năng lực chuyên môn và kiến thức toàn diện nhằm đáp ứng tốt hơn cho nhu cầu của sự nghiệp chăm sóc và bảo vệ sức khỏe của toàn quân và toàn dân. Người thầy thuốc cách mạng muốn hồng phải chuyên sâu, muốn cho y đức được thực hiện đầy đủ và có ý nghĩa thực tiễn thì cần không ngừng trau dồi y lý, y thuật và luôn biết tự làm giàu trí tuệ cho mình.

Hàng năm, ngày 27/2, trở thành "Ngày Thầy thuốc Việt Nam". Xuất xứ của việc "chọn ngày" truyền thống, bắt đầu từ sau năm 1955, gắn với sự kiện Chủ tịch Hồ Chí Minh viết thư gửi Hội nghị cán bộ ngành Y tế.

Trong Thư, Bác Hồ căn dặn: "Người bệnh phó thác tính mệnh của họ nơi các cô các chú. Chính phủ phó

trách cho các cô các chú việc chữa bệnh tật và giữ sức khỏe của đồng bào. Đó là một nhiệm vụ rất vẻ vang. Vì vậy, cán bộ cần phải thương yêu săn sóc người bệnh như anh em ruột thịt của mình, coi họ đau đớn cũng như mình đau đớn. "Lương y phải như từ mẫu", câu nói ấy rất đúng".

Bức thư Bác viết được đăng ở Báo nhân dân số ra ngày 27/02/1955, ngắn gọn chỉ có 368 từ, súc tích, dễ hiểu. Bức thư đã thể hiện ba nội dung hết sức quan trọng của ngành y tế, đó là: Phải thật thà đoàn kết; Thương yêu người bệnh; Xây dựng nền y học nước nhà.

79 năm qua (1945 – 2024) kể từ ngày thành lập Bộ Y tế¹⁾ và 69 năm qua (1955 – 2024) kể từ năm đầu tiên, ngày 27/2 được chọn "Ngày Thầy thuốc Việt Nam", ngành Y tế Việt Nam đã có bước phát triển

1 Bộ Y tế là 1 trong 13 Bộ đầu tiên của Chính phủ Cách mạng lâm thời Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, thành lập vào ngày 28 tháng 8 năm 1945, ra mắt nhân dân lần đầu vào ngày 2 tháng 9 năm 1945. Bộ trưởng đầu tiên là bác sĩ Phạm Ngọc Thạch.

toàn diện, mạnh mẽ; lớn mạnh cùng đất nước, vì đất nước. Ngành Y tế Việt Nam đã thu được những thành tựu rực rỡ trên các mặt: Chữa bệnh cứu người; Kiểm soát và ngăn ngừa nhiều dịch bệnh nguy hiểm; Mạng lưới y tế cơ sở được phát triển rộng khắp toàn quốc; Làm chủ nhiều công nghệ cao, hoàn thiện đưa nhiều kỹ thuật y học đạt tầm thế giới...

Việt Nam được cộng đồng quốc tế đánh giá là "Điểm sáng thực hiện mục tiêu Thiên niên kỷ của Liên hợp quốc". Mạng lưới y tế dự phòng, cơ sở khám chữa bệnh, sản xuất và cung ứng dược phẩm, bảo hiểm y tế, năng lực chuyên môn của đội ngũ y bác sĩ đều có bước phát triển.

Qua 2 năm chống "kẻ thù phi truyền thống" là virus Sars-Cov-2, trong chiến thắng đại dịch Covid-19, có sự đóng góp to lớn của đội ngũ thầy thuốc. Họ thực sự là những "Chiến binh áo trắng", luôn có mặt ở tuyến đầu chống dịch. Nhiều thầy thuốc tham gia chống dịch đã

ngã xuống trên "chiến trường" phi truyền thống, chưa có tiền lệ này. Họ là những tấm gương sáng về y đức, về lòng quả cảm.

Không chỉ ngành Y mà tất cả chúng ta đều có quyền tự hào về đội ngũ Thầy thuốc Việt Nam; trong số đó có rất nhiều giáo sư, bác sĩ đã được nhà nước vinh danh phong tặng là Anh hùng lực lượng vũ trang nhân dân, Anh hùng lao động, Thầy thuốc nhân dân, Thầy thuốc ưu tú. Đặc biệt phải kể đến GS. Đặng Duy Ngữ (1910 – 1967)²⁾, GS. Hồ Đắc Di (1900 – 1984), GS. Tôn Thất Tùng (1912 – 1982), Bộ trưởng Y tế Phạm Ngọc Thạch (1909 – 1968)³⁾ - những tên tuổi lớn của Y học Việt Nam trong thế kỷ mới.

2 GS. Đặng Duy Ngữ hy sinh như một chiến binh khi đang trực tiếp nghiên cứu tìm tòi ra loại thuốc kháng sinh chống sốt rét tại chiến trường Thừa Thiên - Huế sau loạt bom B.52 rải thảm tàn nhẫn, 1/4/1967

3 GS. Phạm Ngọc Thạch hy sinh trên chiến trường miền Nam ngày 7/11/1968.

Y đức hay nói cách khác đạo đức thầy thuốc có quan hệ với đạo đức xã hội. Khi đạo đức xã hội ngày càng đi lên thì đạo đức ngành Y theo đó cũng ngày càng được nâng lên và ngược lại.

Chúng ta phải thẳng thắn thừa nhận rằng, những tiêu cực, xuống cấp trong đạo đức xã hội đã và đang "tấn công" vào ngành Y. Mặt khác, đã diễn ra suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện "tự diễn biến", "tự chuyển hóa" trong nội bộ ngành Y, trong đội ngũ Thầy thuốc. Rất nhiều cán bộ quản lý ngành Y, Thầy thuốc vi phạm đạo đức, kể cả vi phạm pháp luật, đã và đang là vấn đề day dứt, gây bức xúc trong xã hội.

Y đức đã và đang bị thách thức hơn bao giờ hết.

Cố GS. Hồ Đắc Di, một trong những thầy thuốc tiêu biểu của ngành Y tế Việt Nam (người rất cảm phục Hồ Chí Minh khi cả hai người còn ở Pháp trước năm 1920) đã

nói với nhiều lớp học viên ngành Y: "Trong mọi nghề, có lẽ nghề thầy thuốc và nghề thầy giáo là hai nghề cao thượng nhất: một mang lại sự sống, một mang lại trí tuệ. Cả hai đều đòi hỏi lương tâm trong sáng".

Từ rất sớm Bộ Y tế đã đặc biệt quan tâm đến vấn đề Y đức (các cuộc vận động xây dựng y đức năm 1969, năm 1975, năm 1982, năm 1996, năm 2006...). Ngày 23/3/1996, Bộ Y tế đã có Chỉ thị số 04-BYT và Quyết định số 2088/BYT-QĐ về vấn đề y đức.

Trong xu thế của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0, ngành Y tế Việt Nam đã và đang chuyển đổi số, triển khai ứng dụng và phát triển y tế thông minh, góp phần hiện đại hóa các dịch vụ bảo vệ, chăm sóc và nâng cao sức khỏe nhân dân. Trong quá trình đó, vấn đề y đức - một giá trị bất biến được ngành Y nâng niu, gìn giữ. ■

T.T

“ Trong xu thế của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0, ngành Y tế Việt Nam đã và đang chuyển đổi số, triển khai ứng dụng và phát triển y tế thông minh, góp phần hiện đại hóa các dịch vụ bảo vệ, chăm sóc và nâng cao sức khỏe nhân dân.

Nguồn: shutterstock.com